

สรุปผลการสอนตามแผนพัฒนาบุคลากรในสังกัดด้วยวิธีการการสอนแนะนำงาน
(COACHING) ปี ๒๕๖๖

รอบที่ ๒ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖

โดย นายวิญญู เสมียนรัมย์ ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี

หัวข้อ “ระบบการอนุรักษ์ดินและน้ำ”

วันอังคารที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๓.๓๐ น. - ๑๕.๓๐ น.

๑. หัวข้อวิชาที่ดำเนินการสอน “การอนุรักษ์ดินและน้ำ และหลักการอนุรักษ์ดินและน้ำ”

๑.๑ การอนุรักษ์ดินและน้ำ

การอนุรักษ์ดินและน้ำ (Soil and Water Conservation) หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่ทำให้เกิดผลดีกับทรัพยากรดินและน้ำ หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การใช้ประโยชน์ที่ดินหรือทรัพยากรดินและน้ำอย่างเหมาะสม ชาญฉลาด และคุ้มค่า โดยคำนึงถึงการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน เพื่อให้เกิดผลผลิตสูงสุดและยั่งยืนตลอดไป การอนุรักษ์ดินและน้ำเป็นมาตรการในการป้องกันการกร่อนดิน โดยมีหลักการสำคัญ คือ ลดแรงกัดเซาะของตัวการกร่อน ลดความสามารถในการเคลื่อนย้ายตะกอนดิน เสริมสร้างความอุดมสมบูรณ์ของดินและเพิ่มสมรรถนะทางอุทกวิทยาของดิน เป็นการระวังรักษาและป้องกันดินมิให้ถูกชะล้างและพัดพาไป ตลอดจนการปรับปรุงบำรุงดินให้คงความอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งการรักษาน้ำในดินและบนผิวดินให้คงอยู่เพื่อรักษาคุณลักษณะที่เหมาะสมในการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน และการใช้ทรัพยากรดินและน้ำอย่างเหมาะสม ด้วยวิธีการที่ชาญฉลาด คุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด และมีความยั่งยืน การอนุรักษ์เป็นส่วนหนึ่ง

๑.๒ หลักการอนุรักษ์ดินและน้ำ

หลักการสำคัญของการอนุรักษ์ดินและน้ำ มี ๔ ประการ ได้แก่

๑) การปรุงแต่งดิน (conditioning the soil) เพื่อให้ดินทนทานต่อการแตกกระจาย การพัดพา และให้น้ำซึมผ่านได้ดีขึ้น เช่น ทำให้โครงสร้างดินทนทานต่อความเสื่อมโทรม (deterioration) และรักษาปริมาณความชื้นของดินให้อยู่ในระดับที่พอเหมาะเพื่อน้ำฝนจะได้ซาบซึม (infiltrate) ได้ทันที ทั้งจะต้องรักษาปริมาณน้ำและอากาศในบริเวณรากพืชให้อยู่ในอัตราส่วนที่เหมาะสม ธาตุอาหารของพืชที่ต้องรักษาไว้ให้อยู่ในรูปที่พืชใช้ประโยชน์ได้ตลอดเวลา และในอัตราที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตสูงสุดของพืชด้วย

๒) การทำให้ดินมีสิ่งปกคลุม (cover the soil) เพื่อป้องกันการกระแทกของเม็ดฝน และแรงของลม เช่น การคลุมดินด้วยพืชหรือเศษเหลือของพืชเพื่อช่วยป้องกันดินจากแรงกระแทกของเม็ดฝน ลดความเร็วของลมที่ผิวหน้าดิน และช่วยปรุงแต่งสมบัติทางฟิสิกส์ของดินต่อการเจริญเติบโตของพืชด้วย

๓) การทำให้ความเร็วของน้ำไหลบ่าและของลมลดลง (decrease runoff and wind velocity) เพื่อลดการแตกกระจายและการพัดพาของอนุภาคดิน โดยการเพิ่มความสามารถในการแทรกซึมผ่านดินไปได้โดยง่ายและเพิ่มปริมาณที่เก็บกักน้ำบนผิวดิน ตลอดจนการสร้างสิ่งกีดขวางการไหลบ่าของน้ำและการพัดพาของลมซึ่งอาจใช้วิธีปลูกหรือใช้เศษเหลือของพืช หรือใช้วิธีอื่น ๆ

๔) การทำทางระบายน้ำจากน้ำไหลป่า (drainage of runoff water) การป้องกันการสูญเสียดิน โดยการทำคันดิน (terracing) เพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ เนื่องจากมีน้ำส่วนเกินซึ่งซึมลงไปในดินไม่หมด น้ำส่วนเกินนี้จะต้องได้รับการระบายออกอย่างถูกวิธี เช่น ทำทางระบายน้ำซึ่งมีหญ้าขึ้นหนาแน่น

๑.๓ มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ

การอนุรักษ์ดินและน้ำจะลดการกร่อนดินได้ด้วยการเลือกใช้มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ (soil and water conservation measure) ซึ่งเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างเหมาะสม เพื่อใช้ป้องกันและรักษาดินไม่ให้ถูกชะล้างพังทลายทั้งบนพื้นที่ที่มีความลาดชันต่ำจนถึงพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง เพื่อป้องกันดิน๔ ไม่ให้หลุดออกโดยการตกกระทบของเม็ดฝนและลม เพื่อลดปริมาณน้ำไหลป่าเพื่อควบคุมหรือชะลอความเร็วของน้ำไหลป่า และเพิ่มอัตราการไหลซึมของน้ำบนดิน มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ แบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ มาตรการวิธีกล (mechanical measures) และมาตรการวิธีพืช (vegetative measures) ดังนี้

๑.๓.๑ มาตรการวิธีกล มาตรการวิธีกล เป็นวิธีการปรับสภาพพื้นที่เพื่อลดความยาวและความลาดเทของพื้นที่ เพื่อลดความสามารถในการเคลื่อนย้ายตะกอนดิน โดยการสร้างสิ่งกีดขวางขวางความลาดเทของพื้นที่และทิศทางการไหลของน้ำ เพื่อช่วยควบคุมน้ำไหลป่าหน้าดิน ลดและชะลอความเร็วของกระแส น้ำ วิธีการนี้เป็นวิธีอนุรักษ์ดินและน้ำที่ค่อนข้างถาวรและมีประสิทธิภาพสูง ต้องใช้เทคนิค ความรู้ แรงงาน เครื่องมือ และงบประมาณสูง ซึ่งส่วนใหญ่หน่วยงานรัฐจะเป็นผู้ดำเนินการ มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำวิธีกล วิธีการทำ และการนำไปใช้ประโยชน์

๑.๓.๒ มาตรการวิธีพืช มาตรการวิธีพืช เป็นวิธีการเพิ่มความหนาแน่นของพืช การคลุมดิน ป้องกันเม็ดฝนกระทบผิวดิน ตลอดจนการปรับปรุงบำรุงดิน การลงทุนต่ำ เกษตรกรสามารถปฏิบัติได้เองโดยใช้พืชตระกูลถั่ว หญ้าเลี้ยงสัตว์หรือหญ้าธรรมชาติปลูกเป็นแถบขวางความลาดเทของพื้นที่ หรือปลูกปกคลุมดิน หรือการใช้ระบบพืชแบบผสมผสาน เพื่อลดความแรงของเม็ดฝน ดักตะกอนดิน และชะลอความเร็วของน้ำ มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำวิธีพืช วิธีการทำ และการนำไปใช้ประโยชน์

๑.๔ ประโยชน์ของการอนุรักษ์ดินและน้ำ

๑. ลด การชะล้างพังทลายของดิน ช่วยลดการสูญเสียดิน เมื่อ “ดินชั้นบนหนารากพืชยึดเกาะได้ดี” และลดการทับถมของตะกอนดินในพื้นที่ใกล้เคียง

๒. รักษา ความอุดมสมบูรณ์ของดินช่วยเก็บรักษา "ธาตุอาหารที่จำเป็นเพื่อการเจริญเติบโตของพืช" ไม่สูญหายไปกับตะกอนดินและน้ำที่ถูกชะล้าง

๓. รักษา น้ำและความชื้นในดินช่วยเก็บรักษาน้ำไว้ในดิน เพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๔. รักษาโครงสร้างของดินทำให้ดินร่วนซุย มีช่องว่าง การระบายน้ำและอากาศดี เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช

๕. รักษาระดับและคุณภาพผลผลิตทางการเกษตรทำให้ดินมีคุณภาพที่เหมาะสมส่งผลให้พืชมีปริมาณและคุณภาพที่ดี

๒. ผู้เข้ารับการสอนงาน/สอนแนะนำงาน (Coaching) ดังนี้

ข้าราชการ

นางสาวรวมพร	มูลจันทร์	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
นายสมเกียรติ	เหลือ้งเจริญทิพย์	เจ้าพนักงานการเกษตรชำนาญงาน
น.ส.สายวรุณ	แสนเมืองมูล	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
ว่าที่ร.ต.หญิง ทิพย์วรรณ	หุ่่นพงษ์	นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ
นางวรรณณา	กรรองทอง	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
นายจิตรภานุ	ศรีวิชัย	นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ
นายสิบโทสิริวิชัย	ปิ่นปวง	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติการ

พนักงานราชการ

นายประวัตติ	ศรีวิชัย	นักวิชาการเกษตร
นายธเนศ	คล้ายเมือง	นักวิชาการเกษตร
นางสาวปิยวรรณ	กันต์นิกุล	นักวิชาการเกษตร
นางสาวมณีนรัตน์	หอมหวล	นักวิชาการเกษตร
นางสาวสุวรรณา	สมนึก	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
นางสาวกัญจิกา	อยู่ประเสริฐ	เจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์
นางสาวณัฐธัญญ์	ศาลาจันทร์	เจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์
นางสาววรุณ	นามวงษา	นักวิชาการเงินและบัญชี
นางสาวพราวพรรณ	อยู่ประเสริฐ	เจ้าหน้าที่ธุรการ
นายวีระยุทธ	คชวรรณ	เจ้าหน้าที่แผนที่ภาพถ่าย

๓. ผลที่ได้จากการสอนแนะนำงาน

สามารถใช้อรรถความรู้ในเรื่องของหลักการอนุรักษ์ดินและน้ำ มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ โครงสร้างมาตรฐานระบบอนุรักษ์ดินและน้ำของกรมพัฒนาที่ดิน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการวางระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความลาดเทของพื้นที่ ความลึกของดิน เนื้อดิน และการระบายน้ำของดิน กับ มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ และขั้นตอนการปฏิบัติงานสำรวจออกแบบระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตพัฒนาที่ดิน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน ความเสื่อมโทรมของที่ดิน และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานกิจกรรมการสำรวจและออกแบบระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ สถานีพัฒนาที่ดินสระบุรีสามารถกำหนดนโยบายและวางแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่เกษตรกรรม การสำรวจและจำแนกดิน การกำหนดบริเวณการใช้ที่ดิน การควบคุมการใช้ที่ดิน บริเวณที่มีการใช้ หรือทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีหรือวัตถุอันตราย การอนุรักษ์ดินและน้ำ การปรับปรุงบำรุงดิน การผลิตแผนที่และทำสำมะโนที่ดิน การให้บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน ข้อมูลดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืนนอกจากนี้ กรมพัฒนาที่ดิน เป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำข้อมูลด้านดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในฐานะเป็นหน่วยงานเจ้าภาพชุด

๔. การติดตามและประเมินผล

เมื่อได้วางแผนจัดทำการอนุรักษ์ดินและน้ำแล้ว จะมีการพิจารณาสำรวจและออกแบบการก่อสร้างในพื้นที่ร่วมกับเกษตรกร เพื่อให้งานจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำช่วยแก้ไขปัญหในพื้นที่ให้ตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับสภาพปัญหา เพื่อจะเป็นไปในแนวทางเดียวกัน แต่ในรายละเอียดอาจจะแตกต่างกันได้ เพราะสภาพปัญหาในแต่ละพื้นที่นั้นมีความแตกต่าง โดยเฉพาะบริบทในการใช้งานพื้นที่ของเกษตรกรไม่เหมือนกัน ดังนั้นการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำจึงต้องดำเนินงานพิจารณารายละเอียดตามสภาพความเป็นจริง จากการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและประชาชนในพื้นที่นั้นๆด้วย

๕. ภาพการสอนแนะนำงาน (COACHING)

ลงชื่อ.....ผู้สรุปรายงาน
(นายวิญญู เสมียนรัมย์)
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่สระบุรี